

रोल नं.

--	--	--	--	--	--	--

Roll No.

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें ।

Candidates must write the Code on the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 12 हैं ।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें ।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में 12 प्रश्न हैं ।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें ।
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है । प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा । 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे ।
- Please check that this question paper contains 12 printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains 12 questions.
- Please write down the Serial Number of the question before attempting it.
- 15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्)

SANSKRIT (Elective)

समयो : होरात्रयम्

पूर्णाङ्काः : 100

निर्धारित समय : 3 घण्टे

अधिकतम अंक : 100

Time allowed : 3 hours

Maximum Marks : 100

निर्देशाः :

निर्देश :

Instructions :

संकेताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि, संस्कृतेनैव लेखनीयानि ।

जहाँ संकेत न हो, वहाँ सभी प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में ही लिखें ।

Answer all questions in Sanskrit, unless instructions are given otherwise.

अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

इस प्रश्न-पत्र में चार खण्ड हैं ।

*There are **four** sections in this question paper.*

खण्डः क अपठितांश – अवबोधनम् (अपठितांश – अवबोधन) 15 अङ्काः

SECTION A (Unseen Reading Comprehension)

खण्डः ख संस्कृतेन रचनात्मकलेखनम् (संस्कृत में रचनात्मक लेखन) 15 अङ्काः

SECTION B (Writing Skills in Sanskrit)

खण्डः ग पठितांश – अवबोधनम् संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः च
(पठितांश – अवबोधन एवं संस्कृत साहित्य परिचय) 40+10=50 अङ्काः

SECTION C (Reading Comprehension and Introduction
to History of Sanskrit Literature)

खण्डः घ छन्दोऽलङ्काराः (छन्द एवं अलङ्कार) 20 अङ्काः

SECTION D (Metres and Figures of Speech)

खण्ड: क (SECTION A)

अपठितांश – अवबोधनम्

अपठितांश – अवबोधन

Unseen Reading Comprehension

15 अङ्काः

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदद्वयं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :
निम्नलिखित दोनों अनुच्छेदों को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :
Read the following **two** passages and answer the given questions in Sanskrit :

(क) प्रथमः अनुच्छेदः

सततम् अभ्यासं कृत्वा कुप्रवृत्तिषु विजयं प्राप्य शुद्धचित्तेन आत्मदेशं प्रति अग्रेसरणमेव आध्यात्मिकोत्थानस्य सुदृढं सोपानम् अस्ति । आत्मनः अनुसन्धानेन स्वकीयस्य स्वाभाविकस्य साक्षात्कार एव ब्राह्म्याः स्थितिः कथ्यते । एवं च व्यक्तिः भवति परिपूर्णा । एषा उदात्ता स्थितिः पराभक्तिः कथ्यते ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

$$\frac{1}{2} \times 2 = 1$$

(i) व्यक्तिः कीदृशी भवति ?

(ii) 'अस्ति' इति क्रियायाः कर्तृपदं किम् ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

2

पराभक्तिः का कथ्यते ?

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

$$\frac{1}{2} \times 4 = 2$$

(i) 'शिथिलम्' अस्य कः पर्यायः अत्र प्रयुक्तः ?

(ii) 'पराजयम्' अस्य विलोमपदं किम् ?

(iii) 'सोपानम्' अस्य विशेषणं किम् ?

(iv) 'व्यक्तिः' अस्य कृते का क्रिया अत्र प्रयुक्ता ?

(ख) द्वितीयः अनुच्छेदः

स्वामिविवेकानन्देन कथितम् — “भयेन दुःखानि आगच्छन्ति, भयेन मृत्युः भवति भयेन एव च दोषाः उत्पद्यन्ते । भयरहितं चरितं तु विपत्तौ अपि मार्गदर्शनं करोति । भयम् अस्ति परतन्त्रता । यथा पराधीनः स्वतन्त्रः भवितुं पीड्यते तथैव भयग्रस्तः प्राणी मनसि व्यथितः भवति । भयेन जीविनः जनाः एकाकिनि आत्मानं साहसिनं कथयन्ति, परं यदा आवश्यकता भवति साहसप्रदर्शनस्य तदा इतस्ततः पश्यन्ति, मौनाः वा भवन्ति । तेषां मनसि पौनःपुन्येन जायन्ते विविधाः प्रश्नाः । ते आत्मानं निन्दन्ति । यदा वयं बिभीमः तदा मृत्योः अनुभवं कुर्मः, यदा च साहसं जायते मनसि तदा न केवलं वयम् आनन्दिता भवामः परं सर्वाः उपलब्धीः लब्धुं क्षमामहे । यावद् वयं भविष्याद् भीताः तावद् वर्तमानं व्यर्थं कुर्मः । अतः भयेऽपि ये कर्मठाः ते एव कथ्यन्ते साहसिकाः ।”

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

1×2=2

(i) के आत्मानं साहसिकं कथयन्ति ?

(ii) वयं कां लब्धुं क्षमामहे ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

2×1=2

भयेन किं किं जायते ?

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

1×4=4

(i) ‘जायन्ते’ अस्य कः पर्यायः अत्र प्रयुक्तः ?

(ii) ‘निन्दन्ति’ अस्य कर्तृपदं किम् ?

(iii) ‘जनाः’ अस्य कृते का क्रिया अत्र प्रयुक्ता ?

(iv) ‘चरितम्’ अस्य विशेषणं किम् ?

(द) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत ।

इस अनुच्छेद के लिए उपयुक्त शीर्षक संस्कृत में लिखिए ।

Write a suitable title for this passage in Sanskrit.

2

खण्ड: ख (SECTION B)

संस्कृतेन रचनात्मकलेखनम्

संस्कृत में रचनात्मक लेखन

Writing Skills in Sanskrit

15 अङ्काः

2. मञ्जूषातः उचितसङ्केतान् गृहीत्वा अधोलिखितां कथां पूरयित्वा पुनः लिखत :

मञ्जूषा से उचित सङ्केत लेकर निम्नलिखित कथा को पूरा कर लिखिए :

Complete and rewrite the following story, with the help of the words given in the box below :

1×10=10

कथा

स्वामिनो रामकृष्णपरमहंसस्य (i) _____ एको योगी तं प्रति ईर्ष्यालुः अभवत् । एकदा स स्वामिनम् अधः कर्तुम् तत्पार्श्वे गत्वा (ii) _____ किमस्ति कोऽपि चमत्कारो भवत्पार्श्वे ? रामकृष्णोऽवदत् – “अहं तु (iii) _____ प्राणी । योगी कथितवान् – “भवान् जलोपरि (iv) _____ शक्नोति किम् ? जलेऽचलन् मारुतिः अपि (v) _____ अलङ्घयत् । अतो भवान् (vi) _____ जलोपरि चल ।” रामकृष्णः प्रत्यवदत् – “नाहं एतत् कर्तुम् क्षमः । परमेश्वर एतद् नादिशति तत्कथं (vii) _____ इमं श्रमं करिष्यामि ।” योगी उच्चस्वरेण प्रत्यब्रवीत् – “अष्टादशवर्षाणि तपः तप्त्वा चमत्कारमिमं लब्धवान् अहम् ।” योगिनः (viii) _____ श्रुत्वा स्वामी प्रत्युदतरत्, “भवान् अष्टादशवर्षाणि जीवनं वृथा अकरोत्, अहं तु नाविकेन (ix) _____ गंगायाः पारं गच्छामि । किं भवतः अष्टादशवर्षाणाम् उपार्जनं नाविकस्य पणद्वयाद् अधिकं अस्ति ?” स्वामिनो वचांसि श्रुत्वा योगी (x) _____ सञ्जातः ।

मञ्जूषा

चलितुम्, समुद्रम्, अब्रवीत्, पणद्वयेन, निरुत्तरः, परिवर्तितुम्, गर्वोक्तिम्, गङ्गायाः, सामान्यः, ख्यात्या ।

3. मञ्जूषातः पदानि चित्वा ‘निर्वाचनम्’ इति विषयम् अधिकृत्य पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत ।

मञ्जूषा से पद चुनकर ‘चुनाव’ इस विषय पर संस्कृत में पाँच वाक्य लिखिए ।

Write **five** sentences in Sanskrit describing ‘Election’ with the help of the words given in the box below.

1×5=5

मञ्जूषा

भारते, गणतन्त्रम्, राजनीतिप्रणाली, निर्वाचितः, भवति, राष्ट्रम्, चालयति, प्रधानमन्त्री, लोकसभायाः, राज्यसभायाः, मनोनीतः, सर्वाधिकसंख्याम्, कुर्वन्ति, प्रयोगम्, मताधिकारस्य, अर्धसंख्यातः, अधिकम् ।

खण्ड: ग (SECTION C)

पठितांश – अवबोधनम् संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः च

पठितांश – अवबोधन एवं संस्कृत साहित्य परिचय

**Reading Comprehension and Introduction
to History of Sanskrit Literature**

40+10=50 अङ्कः

4. अधोलिखितं पद्यं, गद्यांशं, नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत :
निम्नलिखित पद्य, गद्यांश एवं नाट्यांश को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :
Read the following poetry, prose and drama passages and answer the given questions in Sanskrit :

(क) पद्यम्

“पापान्निवारयति योजयते हिताय
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपद्गतं च न जहाति ददाति काले
सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ॥”

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) किं हिताय योजयते ?

(ii) सखा कान् प्रकटीकरोति ?

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

सन्तः सन्मित्रलक्षणं किं प्रवदन्ति ?

2

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) ‘प्रकटीकरोति’ अस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) ‘पुण्यात्’ अस्य विलोमपदं किम् ?

$1 \times 2 = 2$

(ख) गद्यांशः

“मासोऽयमाषाढः, अस्ति च सायं समयः, अस्तं जिगमिषुः भगवान् भास्करः, अरुणवारिवाहानाम् अभ्यन्तरं प्रविष्टः । कलविङ्काशचाटकैररुतैः परिपूर्णेणु नीडेणु प्रतिनिवर्तन्ते । वनानि प्रतिक्षणमधिकाधिकां श्यामलतां कलयन्ति । अथ अकस्मात् परितो मेघमाला पर्वतश्रेणीव प्रादुरभूत् । अथ भयानकाकारा (रात्रिः) समस्तं गगनतलं पर्यच्छदीत् ।”

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

$$\frac{1}{2} \times 2 = 1$$

(i) नीडाः कैः परिपूर्णाः आसन् ?

(ii) कानि श्यामलतां कलयन्ति ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

2

अकस्मात् का प्रादुरभूत् ?

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

$$1 \times 2 = 2$$

(i) ‘बहिः’ अस्य विलोमपदं किम् ?

(ii) ‘प्रविष्टः’ अस्य कर्तृपदं किम् ?

(ग) नाट्यांशः

“लवः — (सस्पृहमात्मगतम्) ‘अश्वमेध’ इति नाम विश्वविजयिनां क्षत्रियाणामूर्जस्वलः सर्वक्षत्रपरिभावी महान् उत्कर्षनिकषः । (नेपथ्ये) योऽयमश्वः पताकेयमथवा वीरघोषणा । सप्तलोकैकवीरस्य दशकण्ठकुलद्विषः ॥

लवः — (सगर्वम्) अहो सन्दीपनान्यक्षराणि ।

बटवः — किमुच्यते ? प्राज्ञः खलु कुमारः ।

लवः — भोः भोः । तत्किमक्षत्रिया पृथिवी ? यदेवमुद्घोष्यते ? (नेपथ्ये) रे रे महाराजं प्रति कः क्षत्रियः ?

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत ।

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

$$\frac{1}{2} \times 2 = 1$$

(i) महान् उत्कर्षनिकषः कः ?

(ii) कुमारः कीदृशः ?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

2

वीरघोषणा कस्य अस्ति ?

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत ।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

$$1 \times 2 = 2$$

(i) अक्षत्रिया का ?

(ii) रावणः अस्य कः पर्यायः ?

5. शब्दार्थान् मेलयित्वा लिखत ।

शब्दों का अर्थों से मिलान कीजिए एवं लिखिए ।

Match the words with their meanings and rewrite the same.

$$\frac{1}{2} \times 4 = 2$$

शब्दाः

अर्थाः

(अ) एहि

(i) प्रसादितः

(ब) निशम्य

(ii) आगच्छ

(स) कौतुकम्

(iii) श्रुत्वा

(द) तोषितः ।

(iv) आश्चर्यम् ।

6. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

रेखाङ्कित पदों के आधार पर प्रश्न-निर्माण कीजिए ।

Frame questions on the basis of underlined words.

$$1 \times 4 = 4$$

(i) एतदेव सुहृदो लक्षणम् ।

(ii) शिल्पिभिः मनोहरः मण्डपः कारितः ।

(iii) विदुषा कार्यः प्रयत्नो महान् ।

(iv) संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ।

7. अधोलिखितभावार्थयोः रिक्तस्थानपूर्तिं मञ्जूषापदसहायतया कुरुत :
निम्नलिखित दोनों भावार्थों में मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following **two** explanations with the help of the words given in the box :

$$\frac{1}{2} \times 12 = 6$$

- (अ) “न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ।

न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥”

भावार्थः

यो जनः पूर्णतया (i) _____ कर्तुं न (ii) _____ यो वा निष्फलतां (iii) _____ मत्वा कर्म करोति एव न, एतौ (iv) _____ एव जीवने (v) _____ अपि सफलतां न (vi) _____ ।

- (ब) “उपार्जितानां वित्तानां त्याग एव हि रक्षणम् ।

तटाकोदरसंस्थानां परीवाह इवाम्भसाम् ॥”

भावार्थः

यथा कस्मिन् अपि (i) _____ जलं सीम्नः (ii) _____ भवति तर्हि (iii) _____ जलं निष्कासयितव्यं (iv) _____ तथैव जनस्य (v) _____ उपार्जितवित्तस्य (vi) _____ एव अनिवार्यः ।

मञ्जूषा

मनसि, द्वौ, जलाशये, त्यागः, जीवने, तस्मात्, कर्म, आरभते, कथम्, अधिगच्छतः, अधिकम्, भवति ।

8. अधोलिखितयोः श्लोकयोः अन्वययोः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत :
निम्नलिखित दोनों श्लोकों के अन्वयों में रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following prose-order-renderings of the **two** verses :

$$1\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2} = 3$$

- (अ) “कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ।

एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे ॥”

अन्वयः

इह कर्माणि (i) _____ एव शतं समाः जिजीविषेत् ।
एवं (ii) _____ अन्यथा इतः न अस्ति न (च) नरे कर्म (iii) _____ ।

- (ब) “नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्धयेदकर्मणः ॥”

अन्वयः

त्वं नियतं (i) _____ कुरु हि (ii) _____ कर्म ज्यायः ।
अकर्मणः च ते शरीरयात्रा अपि न (iii) _____ ।

9. यथानिर्देशम् उत्तरत ।
यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।
Answer as directed.

- (अ) कर्तृपदं क्रियापदं च चिनुत ।

कर्ता एवं क्रियापद चुनिए ।

Select the subject and the verb.

$$\frac{1}{2} \times 4 = 2$$

- (i) “राजा एकदा स्वमनसि अचिन्तयत् ।”

- (ii) “अहं मार्गे अग्रसरो भवामि ।”

- (ब) विशेषणपदं चिनुत ।

विशेषण पद चुनिए ।

Select the adjective.

$$1 \times 2 = 2$$

- (i) ‘ज्वाला पूर्वं प्रचण्डतमा आसीत् ।’

- (ii) ‘हिताधारापि करवालाकारा क्रूराकारा प्रसिद्धा लोकेषु ।’

- (स) अधोलिखितपंक्तिषु रेखाङ्कितसर्वनामपदे काभ्यां प्रयुक्ते ?

निम्नलिखित पंक्तियों में रेखाङ्कित सर्वनाम पद किनके लिए प्रयुक्त हुए हैं ?

In the following lines for whom are the underlined pronouns used ?

$$1 \times 2 = 2$$

- (i) ‘एवंविधयापि चानया कथमपि दैववशेन परिगृहीताः ।’

- (ii) ‘विक्रमेणाऽऽस्मानाह्वातुं प्रेषितस्त्वम् ।’

- (द) अधोलिखितपंक्तिभ्यां ‘अल्पाः’ तथा ‘स्वीकुर्वन्ति’ इति पदयोः समानार्थके पदे चित्वा लिखत :

निम्नलिखित पंक्तियों में से ‘थोड़े’ तथा ‘स्वीकारते हैं’ पदों के समानार्थक पद चुनकर लिखिए :

Select and write the synonyms of the words ‘अल्पाः’ and ‘स्वीकुर्वन्ति’ from the following lines :

$$1 \times 2 = 2$$

- (i) ‘वृणते हि विमृश्यकारिणम् ।’

- (ii) ‘विरला हि तेषामुपदेष्टारः ॥’

(य) कः कं कथयति ?

कौन किसको कह रहा है ?

Who is saying this to whom ?

$$\frac{1}{2} \times 4 = 2$$

(i) 'अपरिणामोपशमो दारुणो लक्ष्मीमदः ।'

(ii) 'अमङ्गलमिव उपघ्नन्ति विश्वासम् ।'

10. (अ) अधोलिखितलेखकानाम् कस्यापि एकस्य काव्यस्य नाम लिखत :

निम्नलिखित लेखकों के किसी एक काव्य का नाम लिखिए :

Write the name of any **one** work of each of the following poets : $1 \times 5 = 5$

दाराशिकोहः, भर्तृहरिः, हृषीकेशो भट्टाचार्यः, भारविः, अम्बिकादत्तव्यासः ।

(ब) अधोलिखितरचनानां लेखकानां नामानि लिखत :

निम्नलिखित रचनाओं के लेखकों के नाम लिखिए :

Write the names of the authors of the following works : $1 \times 5 = 5$

प्रबन्धपारिजातः, कादम्बरी, पाषाणी कन्या, सौन्दर्यलहरी, चारुदत्तम् ।

खण्ड: घ (SECTION D)

छन्दोऽलङ्कारः

छन्द एवं अलङ्कार

Metres and Figures of Speech

$10+10=20$ अङ्काः

11. (अ) प्रश्नान् उत्तरत ।

प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

Answer the questions.

$$1 \times 2 = 2$$

(i) 'रामः' अत्र 'मः' इति लघुः गुरुः वा ?

(ii) यगणस्य स्वरूपं लिखत ।

(ब) अधोलिखितपरिभाषाः पूर्यत :

निम्नलिखित परिभाषाओं को पूरा कीजिए :

Complete the following definitions :

$$1 \times 4 = 4$$

(i) स्याद् _____ यदि तौ जगौ गः ।

(ii) उक्ता वसन्ततिलका _____ ।

(iii) जतौ तु वंशस्थमुदीरितं _____ ।

(iv) ननमयययुतेयं _____ लोकैः ।

(स) अधोलिखितपंक्तयोः किं किं छन्दः ?

निम्नलिखित पंक्तियों में कौन कौन-सा छन्द है ?

What is the metre in the following lines ?

1×2=2

(i) 'पश्चात्पुच्छं वहति विपुलं तच्च धूनोत्यजस्रम् ।'

(ii) 'शरीरमात्रेण नरेन्द्र तिष्ठन् ।'

(द) एकस्य छन्दसः उदाहरणं लिखत :

एक छन्द का उदाहरण लिखिए :

Write an example of any **one** of the metres :

2

अनुष्टुप्, शार्दूलविक्रीडितम् ।

12. (अ) कस्यचिदेकस्य शब्दालङ्कारस्य सोदाहरणं लक्षणं लिखत :

किसी एक शब्दालंकार का सोदाहरण लक्षण लिखिए :

Write the definition and example of any **one** of the figures of speech :

3

अनुप्रासः, श्लेषः ।

(ब) केवलमेकस्य अर्थालङ्कारस्य लक्षणमुदाहरणं च लिखत :

केवल एक अर्थालङ्कार का लक्षण एवं उदाहरण लिखिए :

Define and illustrate any **one** of the figures of speech :

$1\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2} = 3$

रूपकम्, अर्थान्तरन्यासः ।

(स) अधोदत्तपंक्तयोः अलङ्कारं निर्दिशत :

निम्नलिखित पंक्तियों में अलङ्कार का निर्देश कीजिए :

Indicate the figure of speech in the following lines :

1×2=2

(i) 'निजहृदि विकसन्तः सन्ति सन्तः कियन्तः ।'

(ii) 'प्रोद्दीप्ते भवने च कूपखननं प्रत्युद्यमः कीदृशः ?'

(द) अधोलिखितपरिभाषाद्वयं पूरयत :

निम्नलिखित दोनों परिभाषाओं को पूर्ण कीजिए :

Complete the following definitions of the **two** figures of speech : 1×2=2

(i) सत्यर्थे पृथगर्थायाः _____ ।

_____ ॥

(ii) भवेत्संभावनोत्प्रेक्षा _____ ।